

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 134/2019-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. novembra 2019 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojmíra Mamojku, zo sudcu Petra Straku a sudcu Martina Vernarského (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Zuzana Čížová, s. r. o., J. Jesenského 69, Bánovce nad Bebravou, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Zuzana Čížová, vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Okresného súdu Partizánske sp. zn. 3 C 44/2014 z 27. septembra 2018 a postupom a rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5 Co 27/2019 z 13. marca 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. júna 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom a rozsudkom Okresného súdu Partizánske (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 3 C 44/2014 z 27. septembra 2018 a postupom a rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 27/2019 z 13. marca 2019 (spolu ďalej len „napadnuté rozhodnutia“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a z jej príloh vyplynulo, že žalobcovia v 1. až v 5. rade sa žalobou podanou na okresnom súde domáhali vyslovenia dedičskej nespôsobilosti sťažovateľa (žalovaného, pozn.) v dedičskom konaní po poručiťke [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „poručiťka“). Žalobu odôvodnili tým, že poručiťka zanechala závet spísaný formou notárskej zápisnice, ktorým odkázala svoj nehnuteľný majetok sťažovateľovi. Poručiťka kúpnu zmluvou uzatvorenou 10. októbra 2006 mala previesť nehnuteľnosti do vlastníctva sťažovateľa a jeho manželky. Okresný súd Žiar nad Hronom rozsudkom sp. zn. 9 C 104/2011 z 19. novembra 2013 určil predmetnú kúpnu zmluvu za neplatnú na základe zistenia, že poručiťka v čase uzavretia kúpnej zmluvy trpela duševnou poruchou v dôsledku ktorej nebola schopná posúdiť následky svojho konania, ani svoje konanie ovládať. Žalobcovia v 1. až v 5. rade tiež tvrdili, že z vykonaného dokazovania vyplynulo, že podpis poručiťky na kúpnej zmluve mal byť sfalšovaný a za poručiťku mala kúpnu zmluvu podpísať manželka sťažovateľa. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 3 C 44/2014 zo 14. marca 2017 rozhodol o zamietnutí žaloby.

Na základe odvolania žalobcov krajský súd uznesením sp. zn. 5 Co 310/2017 z 25. apríla 2018 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd po vrátení veci rozhodol v poradí druhým rozsudkom sp. zn. 3 C 44/2014 z 27. septembra 2018, ktorým vyslovil, že sťažovateľ je nespôsobilý dedič po poručiťke. Krajský súd o odvolaní sťažovateľa rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil.

3. Podľa sťažovateľa napadnutými rozhodnutiami došlo k porušeniu ním označených práv z dôvodu nesprávnych skutkových a právnych záverov konajúcich súdov, ktoré sú zjavne neodôvodnené, arbitrárne a z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné. Sťažovateľ namieta nesprávny výklad a aplikáciu ustanovenia § 469 Občianskeho zákonníka upravujúceho podmienky pre vyslovenie dedičskej nespôsobilosti, ktoré v jeho prípade *vôbec neboli dané, konajúce súdy napriek tomu opísané údajné konanie sťažovateľa posúdili ako zavrhnutiehodné konanie proti prejavu poslednej vôle poručiťky*. Sťažovateľ tiež vyčíta konajúcim súdom nevykonanie ním navrhovaných dôkazov, pričom uvádza, že zamietnutím návrhu na vykonanie dokazovania výpoveďami svedkov konajúce súdy nesprávnym procesným postupom znemožnili sťažovateľovi uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu. Sťažovateľ tiež spochybňuje závery znaleckého dokazovania, ktoré sú podľa neho nesprávne.

4. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Základné právo [redacted]... na ochranu vlastníctva podľa článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo na spravodlivý súdny proces podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Trenčíne rozsudkom sp. zn. 5Co/27/2019-348 zo dňa 13.03.2019 a postupom Okresného súdu Partizánske rozsudkom sp. zn. 3C/44/2014-301 zo dňa 27.09.2018 porušené bolo.

Ústavný súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5Co/27/2019- 348 zo dňa 13.03.2019 a rozsudok Okresného súdu Partizánske rozsudkom sp. zn. 3C/44/2014-301 zo dňa 27.09.2018 zrušuje a vec vracia Okresnému súdu Partizánske na ďalšie konanie.

Porušovateľ je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania vrátane trov právneho zastúpenia, ktoré v prípade úspechu sťažovateľ vyčísli. “

5. Vec napadla ústavnému súdu 17. júna 2019 a v súlade s pravidlami rozdeľovania vecí, ktoré v období od 17. februára 2019 do 16. októbra 2019 neboli sudcom spravodajcom pridelené, vec sťažovateľa spadala do kategórie zostávajúcich vecí, ktoré mali byť prerozdeľované po vymenovaní ďalších sudcov ústavného súdu. Po vymenovaní ďalších sudcov ústavného súdu (10. októbra 2019) v súlade s čl. X bodom 5 písm. c) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1 schváleného 16. októbra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) bola vec sťažovateľa prerozdelená náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov a pridelená sudcovi spravodajcovi Martinovi Vernarskému. V zmysle čl. II bodov 3 a 5 rozvrhu práce je na konanie vo veci príslušný tretí senát ústavného súdu v zložení Mojmir Mamojka (predseda senátu), a sudcovia Peter Straka a Martin Vernarský.

II.

Relevantná právna úprava

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

9. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí

bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

10. Ústavný súd môže podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

11. Podľa § 124 zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť možno podať do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť. Ak rozhodnutie nadobúda právoplatnosť vyhlásením alebo oznámením a ak sa podľa osobitných predpisov zároveň doručuje jeho písomné vyhotovenie, začína lehota plynúť dňom doručenia tohto písomného vyhotovenia sťažovateľovi; ak sa rozhodnutie doručuje len jeho zástupcovi, začína lehota plynúť dňom doručenia písomného vyhotovenia tohto rozhodnutia tomuto zástupcovi. Ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku.

12. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

13. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu...

14. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

15. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

16. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok...

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

17. Princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich.

18. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy vecí nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné sudy, ktoré sú v občianskoprávnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov

verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

19. Pokiaľ ide o rozsudok okresného súdu, ktorý sťažovateľ pre ústavný súd záväzným spôsobom (§ 45 zákona o ústavnom súde) označil ako zásah do jeho základných práv a práv zaručených dohovorom a dodatkovým protokolom, ústavný súd konštatuje, že sa jedná o rozhodnutie súdu prvej inštancie, proti ktorému bola sporová strana (sťažovateľ) oprávnená podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok patriaci z hľadiska jeho procesno-právnej konštrukcie do neúplného apelačného opravného systému poskytujúceho široký priestor pre kritiku sporovej strany nespokojnej s prvoinštančným rozhodnutím.

20. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol (a vyplýva to aj z jej príloh), že proti uvedenému rozsudku okresného súdu odvolanie a podal, pričom o ňom krajský súd ako súd odvolací rozhodol meritórne. Preto možno konštatovať, že ochrana označeným základným právam sťažovateľa a jeho právam zaručeným dohovorom a dodatkovým protokolom bola poskytovaná v odvolacom konaní krajského súdu i jeho meritórnym odvolacím rozsudkom.

21. V časti namietajúcej porušenie základných práv sťažovateľa zaručených čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu postupom a rozsudkom okresného súdu sp. zn. 3 C 44/2014 z 27. septembra 2018 tak ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie o nej.

22. Pokiaľ ide o časť sťažnosti smerujúcu proti odvolaciemu rozsudku krajského súdu, sťažovateľ namieta porušenie označených práv napadnutými rozhodnutiami,

pričom v ústavnej sťažnosti uvádza, že „Napriek tomu, že sťažovateľ podal v danej veci aj dovolanie, sťažovateľ má v nadväznosti na vyššie uvedený rozsudok ESLP a nejednoznačnosť judikatúry ohľadne zachovania lehoty na podanie sťažnosti v prípade odmietnutia podaného mimoriadneho opravného prostriedku z dôvodu neprípustnosti za to, že sťažnosť nie je podaná predčasne, nakoľko v prípade konštatovania neprípustnosti dovolania nie je jednoznačná judikatúra, či sťažnosť by bolo možné odmietnuť pre neprípustnosť alebo nie.“

23. Ústavný súd v súčinnosti s okresným súdom zistil, že proti napadnutému odvolaciemu rozsudku krajského súdu sťažovateľ podal dovolanie, pričom spis je na účel rozhodnutia o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku od 31. októbra 2019 na Najvyššom súde Slovenskej republiky.

24. Ak sa za tejto situácie sťažovateľ domáha ochrany uvedených práv jednak na najvyššom súde prostredníctvom dovolania a zároveň aj na ústavnom súde, musela byť jeho ústavná sťažnosť odmietnutá pre predčasnosť, pretože o ochrane ním označených práv, ktorých vyslovenia porušenia sa v konaní pred ústavným súdom domáha, bude najprv rozhodovať najvyšší súd. Ústavný súd uzatvára, že prijatím ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie by došlo k vzniku ústavne neakceptovateľného stavu, keď by v zásade o rovnakej veci rozhodovali paralelne viaceré orgány súdneho typu – najvyšší súd a ústavný súd (porov. mutatis mutandis II. ÚS 1/08, II. ÚS 393/2014, III. ÚS 632/2014, IV. ÚS 146/08, IV. ÚS 420/2011). Išlo by o taký stav, ktorý je v právnom štáte neaprobateľný, pretože by mohol viesť k rozdielnym rozhodnutiam v rovnakej veci, čo by malo negatívne (a len obťažne odstrániteľné) dôsledky na právnu istotu, ktorá tvorí integrálnu súčasť princípov právneho štátu.

25. Ústavný súd preto zaujal názor (podobne I. ÚS 169/09), že v prípade podania opravného prostriedku (odvolanie či dovolanie) a súbežne podanej ústavnej sťažnosti je ústavná sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o takomto opravnom prostriedku (v danom prípade o dovolaní). Pritom lehota na podanie takejto sťažnosti bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (porovnaj tiež rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002 vo veci

Zvolský a Zvolská proti Česká republika, sťažnosť č. 46129/99 a jeho body 51, 53, 54 alebo vo veci Soffer proti Česká republika, sťažnosť č. 31419/04 a jeho body 47 a 48) napadnutému opravným prostriedkom (riadnym alebo mimoriadnym). V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje aj na § 124 tretiu vetu zákona o ústavnom súde, podľa ktorej, ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku.

26. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa ústavný súd podanou ústavnou sťažnosťou v časti namietajúcej porušenie základných práv sťažovateľa zaručených čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu postupom a rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Co 27/2019 z 13. marca 2019 meritórne nezaoberal, ale podľa zásady *rationae temporis* ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

27. V dôsledku odmietnutia ústavnej sťažnosti bolo už bez právneho významu rozhodovať o ďalších nárokoch sťažovateľa v nej uplatnených.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2019

Mojmír Mamojka
predseda senátu